

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1943.

Första kammaren.

Nr 15.

Fredagen den 30 april.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 207, angående vissa sjukvårds- och förläggningsfrågor i Karlskrona;

nr 208, angående mark till kulspruteskjutbana för Västerbottens regemente m. m.;

nr 211, angående överskridande av viss anslagspost i den för yrkesinspektionen fastställda avlöningsstaten m. m.;

nr 212, angående det statsunderstödda bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur;

nr 213, angående överenskommelse om leverans av mul- och klövsjukevaccin från Danmark till Sverige;

nr 214, angående omorganisation av tandläkarinstitutet m. m.;

nr 215, angående anslag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdläro-utbildning;

nr 216, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster m. m.;

nr 217, angående vissa anslag till folkskoleväsendet för budgetåret 1943/44;

nr 218, angående anslag till Krigsrätterna: Avlöningar, m. m.;

nr 219, angående anslag för undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning från Ringsjön i Malmöhus län;

nr 220, angående ändrad organisation av det centrala sjukhusarkivet m. m.;

nr 221, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag; samt

nr 222, angående vissa byggnadsföretag för armén och marinen m. m.

Justerades protokollen för den 10, 13 och 14 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 198, angående vissa anslag till hovrätterna, häradsrätterna och vatten-domstolarna; samt

nr 199, angående anslag till ersättning för förfogande över vissa fartyg.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 200, med förslag till lag angående statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.

Propositionen hänvisades, såvitt angick dels förslag till förordning om skattefrihet för vissa ersättningar vid införandet av statsmonopol å importen av tobaksvaror, dels ock ändrad lydelse av anm. 2 vid nr 159 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan, till bevillningsutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 201, angående anslag till uppförande av byggnad för textilforskning, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 202, med förslag till lag om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 203, angående anslag till utförande av vissa gas-, vatten- och avloppsledningar å Norra Djurgården;
nr 204, angående förvärv av Karlshamn—Vislanda—Bolmens järnväg m. m.;
nr 205, angående bidrag till kristidsnämndernas verksamhet;
nr 206, angående anslag för budgetåret 1943/44 till bidrag till anordnande av skolbarnsbespisning; samt
nr 209, angående statsbidrag till förlossningsvården samt den förebyggande mödra- och barnvården.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 210, med förslag till förordning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herrar *Boman och Dahlström* väckta motionen, nr 242, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker, m. m.

Föredrogs och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 207, 208 och 211—222.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till vården för lättskötta sinnessjuka;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv;

nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till viss kreditgivning till Finland; och

nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till statens intressekontor, m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckt motion om tilläggs-pension åt vissa förutvarande arbetare vid telegrafverket, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner om viss ändring i tuberkulosförordningen; och

nr 24, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring;

jordbruksutskottets memorial nr 17, med överlämnande till riksdagen av förteckningar över av domänstyrelsen försålda hemman och lägenheter;

särskilda utskottets memorial nr 1, angående ersättning till kanslipersonalen hos särskilda utskottet; samt

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående förbättrade betingelser för den andliga vården å sjukvårdsinrättningar.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.10 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 4 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under åberopande av bifogade läkarintyg får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 5—15 innevarande maj.

Saltsjöbaden den 1 maj 1943.

Gösta Siljeström.

Härmed intygas, att häradshövding *Gösta Siljeström* på grund av magsår är oförmögen deltaga i riksdagens arbete under tiden 5—15 maj 1943.

Saltsjöbaden den 30 april 1943.

C. G. Danielson,
leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Vidare upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *Helge Bäcklund* på grund av sockersjuka sedan den 11 april vårdats å härvarande medicinska klinik, att han denna dag utskrivs och att han fortfarande till och med den 15 maj är oförmögen att deltaga i riksdagsarbetet, intygas.

Malmö den 30 april 1943.

M. Ljungdahl,
lasarettsläkare.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 223, med förslag till lag om allmänna vägar m. m.;
nr 224, angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor;
nr 226, angående överenskommelse med Vänersborgs stad om reglering av vissa brofrågor m. m.; samt
nr 227, angående försäljning av statens järnvägar tillhöriga markområden i Södertälje och Luleå.

Herr *andre vice talmannen* erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren för sin del ville besluta, att ett särskilt utskott, bestående av tjugufyra ledamöter, tolv från vardera kammaren, måtte tillsättas för behandling av ej mindre Kungl. Maj:ts propositioner nr 223, med förslag till lag om allmänna vägar m. m., och nr 224, angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor, än även de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor; ävensom att andra kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med första kammaren.

Under förutsättning att denna inbjudan bifalles av andra kammaren, hemställer jag, att första kammaren för sin del måtte besluta, att antalet suppleanter i detta särskilda utskott ifrån första kammaren skall vara tjugu.

Vad herr *andre vice talmannen* sålunda hemställt bifölls.

Ett protokollsutdrag i ämnet justerades och avsändes till andra kammaren.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 207, angående vissa sjukvårds- och förläggningsfrågor i Karlskrona;
nr 208, angående mark till kulspruteskjutbana för Västerbottens regemente m. m.; samt
nr 211, angående överskridande av viss anslagspost i den för yrkesinspektionen fastställda avlöningsstaten m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 212, angående det statsunderstödda bekämpandet av smittsam kastning hos nötkreatur; och

nr 213, angående överenskommelse om leverans av mul- och klövskujevaccin från Danmark till Sverige.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 214, angående omorganisation av tandläkarinstitutet m. m.; och
nr 215, angående anslag till August Abrahamsons stiftelse för slöjdlärarytbildning.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 216, med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 217, angående vissa anslag till folkskoleväsendet för budgetåret 1943/44;
och
nr 218, angående anslag till Krigsrätterna: Avlöningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition
nr 219, angående anslag för undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning
från Ringsjön i Malmöhus län.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner.
nr 220, angående ändrad organisation av det centrala sjukhusarkivet m. m.;
nr 221, angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag; samt
nr 222, angående vissa byggnadsföretag för armén och marinen m. m.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 85—90, banko-
utskottets utlåtande nr 42, andra lagutskottets utlåtanden nr 23 och 24, jord-
bruksutskottets memorial nr 17, särskilda utskottets memorial nr 1 samt första
kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner
nr 223, 224, 226 och 227.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 243, av herr *Gärde*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
vissa anslag till hovrätterna, häradsrätterna och vattendomstolarna;
nr 244, av herr *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
anslag till tullverket för budgetåret 1943/44;
nr 245, av herr *Carlström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående
anslag till tullverket för budgetåret 1943/44;
nr 246, av herr *Larsson, Sven*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående elektrifiering av järnvägslinjen Östersund—Storlien;
nr 247, av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position angående elektrifiering av järnvägslinjen Östersund—Storlien;
nr 248, av herr *Nordenson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1943, m. m.;
nr 249, av herr *Björkman* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
med förslag till förordning, om krigskonjunkturskatt för år 1943, m. m.;
nr 250, av herr *Aqvist*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med för-
slag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1943, m. m.;
nr 251, av herr *Nisser* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med
förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1943, m. m.; samt
nr 252, av herr *Herlitz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med för-
slag till lag om statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 335, ut-
visande att nämnda kammare förenat sig med första kammaren i dess beslut
om tillsättande av ett särskilt utskott för behandling av Kungl. Maj:ts propo-
sitioner nr 223 och 224 m. m.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid morgondagens sammanträde företaga val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott, kammarna nu beslutit tillsätta.

Detta förslag antogs.

*Interpellation
ang. möjlig-
görande av
svenska
affäremäns
resor genom
Tyskland.*

Ordet lämnades på begäran till herr **Wistrand**, som yttrade: Herr talman! Inom svenska affärskretsar har sedan länge klagats över svårigheter att erhålla tillstånd för resa i affärsangelägenheter genom Tyskland till annat land. Särskilt har uppmärksamheten riktats på de svårigheter, som beretts i fråga om genomresa till de senaste Baselmässorna.

Det måste anses fullt förklarligt, att i ett krigförande land transportmedel icke stå till förfogande för resetrafik i obegränsad omfattning, och att sålunda vissa inskränkningar måste iakttagas i fråga om lämnande av tillstånd till genomresa. Å andra sidan är det av synnerlig vikt för det svenska näringslivet, att dess män icke betagas möjligheter till personlig kontakt med utländska förbindelser. Även med behörig avvägning av båda dessa intressen synes dock kravet på lättnad för det svenska affärslivet kunna tillgodoses.

Med anledning härav beder jag om första kammarens tillstånd att till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena få rikta följande frågor:

1) Har hans excellens fått sin uppmärksamhet riktad på fall, där svenska affärsmän, som haft för avsikt att i legitimt affärssyfte besöka utlandet, förhindrats därifrån genom att nödigt visum för genomresa genom Tyskland förvägrats dem?

2) Om så är fallet, har från utrikesdepartementets sida gjorts démarche i syfte att svenska affärsintressen må på denna punkt bliva behörigen tillgodosedda?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

*Interpellation
ang. skoransonering.*

Herr **Åqvist** erhöi på begäran ordet och anförde: Herr talman! Den regering av handeln och förbrukningen av läder och skodon, som industrikommissionen lät kungöra torsdagen den 22 april 1943 på kvällen, torde vara en av de mest genomgripande och strängaste ransoneringar, som det svenska folket hittills fått vara med om.

Allmänheten, som icke visat några hamstringstendenser sedan januari 1942, har reagerat mot att ransoneringen med ty åtföljande försäljningsstopp genomförts *till en helg och i den tid, då man just stod i begrepp att göra sina inköp för våren*. Likaså har allmänheten reagerat mot den tydliga schablonmässiga tilldelning, som industrikommissionen fastställt. Man har svårt att förstå, att t. ex. ungdom i de växande, skoslitande åldrarna ens nöjaktigt kunna tillgodoses genom den knappa tilldelningen. Industrikommissionens löfte att »vidare undersöka behovet av och möjligheterna till extra tilldelning åt barn i vissa åldrar» synes vara alltför vagt.

Industriens och handelns folk, som beröras av skoransoneringen, har drabbats synnerligen hårt. Industrien står inför utsikten att icke erhålla någon lädertilldelning för civil skotillverkning efter den 1 juli i år, enligt uppgift från industrikommissionen.

För de närmaste två månaderna blir lädertilldelningen icke mycket mer än hälften mot den redan förut inskränkta tilldelningen. Att skoindustrien kommer att lida mycket svårt ekonomiskt under den tid, ransoneringen varar, är uppenbart.

Interpellation ang. skoransoneringen. (Forts.)

För Örebro och Kumla, vårt lands förnämsta skocentra, synes skoransoneringen få vittgående sociala verkningar av allvarligaste slag. Kumla är praktiskt taget helt beroende av sin skoindustri och Örebro står i stort beroende av den. Man står frågande inför många nya problem. Alla äldre arbetare drabbas givetvis i första hand mycket hårt, ty dessa kunna ju icke omskolas. Och för övrigt måste ju skoindustrien tillse, att dess stam av vana och yrkesskickliga arbetare behålles något så när, ty man kan icke inrätta sig för skoransonering, när fredliga tider stunda. *Kunna arbetare och tjänstemän vinna nya sysselsättningar, om så blir nödvändigt, och har några statliga åtgärder vidtagits för huru överskottet av arbetare inom skoindustrien i så fall skall få sin utkomst?* Många fråga sig också, hur t. ex. arbetare med egnahemslån skola kunna förränta och amortera dessa och huru skatterna till stat och kommun skola kunna erläggas.

Detaljhandeln å sin sida står inför en avsevärt reducerad försäljning av skodon. Men hyror och andra fasta omkostnader kunna icke reduceras. Följderna kunna just nu icke tillfullo överblickas, men säkerligen torde det bli ett mycket kännbart ekonomiskt bakslag för skodetaljisterna.

Försäljningsstoppet har tagits till så långt, att skohandlarna få stå med tomma kassor i två veckor med nio försäljningsdagar, och det just under två av årets bättre försäljningsveckor med en normal försäljning, som uppgår till cirka 5 % av hela årets.

Sko-, läder- och gummiransoneringen har uppenbarligen handlagts av industrikommissionen på ett sätt, som icke inger förtroende varken från allmänhetens, industriens, skohandelns eller de inom dessa branscher anställdas sida.

Det är i högsta grad beklagligt, att industrikommissionen tydligen icke ansett sig kunna lita på mer än några få skofabrikanter, enligt uppgift endast representerande trenne fabriker, vilka icke kunna anses vara representativa för skoindustrien i vårt land — vid ordnandet av skoransoneringsfrågorna. Från gummiindustriens håll har sakkunskapen helt fått lysa med sin frånvaro, vilket förefaller vara än märkligare, om man betänker, att kommissionen genom att kalla blott tvenne fabrikanter kunnat få praktiskt taget hela vår gummi-skoindustri representerad. Enligt förljudande ordnades t. ex. i Schweiz skoransoneringen i god tid och i bästa samförstånd mellan alla berörda parter.

Försåvitt ransoneringen hade ordnats under samförstånd med såväl fabrikanter som detaljister, skulle helt säkert de utfärdade bestämmelserna kunnat få en helt annan prägel och många justeringar i bestämmelserna, som nu synas vara ofrånkomliga, hade kunnat undvikas, varigenom irritationen bland allmänheten avsevärt minskats. De rent av bryska metoder mot alla parter, som tillämpats denna gång, stå i dålig samklang med det sätt, varpå de flesta andra av våra ransoneringar genomförts.

Att en ransonering av skodon är nödvändig under förutsättning, att lejdåts-trafiken icke återupptages, vill jag ingalunda draga i tvivelsmål, utan ransoneringen torde vara ofrånkomlig vad gäller läderskodon.

Men jag hävdar, att skoransoneringens omfattning kunnat avsevärt mildras, om myndigheterna velat i tid lätta på tillverkningsbestämmelserna för skodon, varigenom produktionen och användningen av lämpligt ersättningsmaterial för exempelvis mellansulor, bindsulor till vissa slags skor, klackar och bak-kappor möjliggjorts och stimulerats. Och jag vill framhålla, att framställningar från olika håll gjorts härom i god tid.

Man har allmänt frågat sig, om icke ransoneringen kunnat genomföras smidigare på en tidigare tidpunkt, så snart som lejdåts-trafiken avbrutits och under samverkan mellan industrikommissionen samt representanter för producenter, detaljister och konsumenter. Jag vänder mig emot tidpunkten och sättet för ran-

Interpellation ang. skoransoneringen. (Forts.)

soneringens genomförande liksom den tilldelning, som bestämts, ransonerings-tidens längd och den poängvärdering av olika artiklar, som genomförts.

Enligt mitt förmenande skulle, om industrikommissionens tilldelning av 15 poäng i stort godtages, ransoneringstidens längd kunna förkortas till ett år.

Av en i pressen synlig uppgift framgår, att landets lager av skodon och gummiskor skulle ha uppgått till cirka 10 miljoner par vid årsskiftet 1942/43; en siffra, som med hänsyn till de uppgifter jag har angående landets skolager för ett år sedan, förefaller vara mycket sannolik. Med hänsyn härtill borde en förkortning av ransoneringstiden vara möjlig.

Med hänsyn till att den bestämda ransoneringstiden täcker dels två vår- och sommarsäsonger samt en höst- och vintersäsong och en höstsäsong, är den beslutade tilldelningsperioden icke analog med textiltransonerings 1½ år, som ju anpassats betydligt smidigare till allmänhetens inköpstider.

Vad åter beträffar gummiskodon, som nu i allt större utsträckning anpassats efter råvaruläget inom landet på så sätt, att träbottnar och tygoanläder alltmer tagits i bruk, så äro gummiindustriens representanter av den uppfattningen, att man kan tillgodose allmänhetens behov utan ransonerung. Genom insamling av förbrukade gummiartiklar har gummiindustrien kunnat framställa regenererat gummi, och man har mycket väl anpassat sig efter de resurser, som stått till buds.

Beträffande de mest gummikrävande högskaftade stövlarna har ju redan tidigare beslag införts och dessa kunna nu endast erhållas efter en sträng behovsprövning mot licens.

Med hänsyn till vad härovan anförts hemställer jag vördsamt att få framställa följande interpellation till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet:

1) Varför ha icke myndigheterna i god tid vidtagit sådana åtgärder, att en skoransonerung kunnat avsevärt mildras?

Hade icke de nuvarande tillverkningsbestämmelserna, enligt kungl. förordningar av den 9 maj 1919 och 11 oktober 1920 angående förbud mot användning av papp och konstläder i skodon tidigare bort uppmjukas, varigenom lättnader i försörjningsläget kunnat åvägbringas? Avser statsrådet att nu taga några initiativ i denna fråga?

2) Anser statsrådet, att den beslutade skoransonerungen icke kunnat genomföras smidigare och att de olika intresserade parterna såsom sko- och gummiindustrien och skohandeln hade bort få medverka vid bestämmelsernas utformning?

3) Är statsrådet i tillfälle att lämna de faktiska uppgifter, som legat till grund för bestämmandet av tilldelningen och ransoneringstidens längd? Anser statsrådet i detta sammanhang, att poängvärderingen av olika skodon gjorts på ett sådant sätt, att befogade justeringar äro uteslutna, eller vill statsrådet lämna industrikommissionen direktiv att snarast vidtaga en nödvändig revision av poängvärderingen, avseende i första hand att bättre tillgodose den växande ungdomens och den utarbetande befolkningens behov — och att denna revision göres i samförstånd med sko- och gummiindustrien samt representanter för detaljhandeln och konsumenterna?

4) Är statsrådet i tillfälle att lämna riksdagen upplysningar om vilka åtgärder, som vidtagits för att kunna ge de anställda inom skoindustrien möjligheter till nya sysselsättningar liksom andra åtgärder till mildrande av de sociala verkningarna av skoransonerungen? Jag förutsätter, att dylika åtgärder planlagts i god tid och nu kunna framläggas inför riksdagen.

5) Kan det tänkas, att skoindustriens skärnings- och nåttingspersonal i större utsträckning än vad som skett kan få medverka vid utförandet av militära be-

Interpellation ang. skoransoneringen. (Forts.)

ställningar av andra skinnföremål än skodon, såsom flygarhuvor, skinnvästar etc. och vill statsrådet medverka till att offentlig upphandling äger rum härav även från marin- och flygförvaltningens sida, vilket enligt erhållna uppgifter inte nu synes vara fallet?

Med hänsyn till att dessa frågor äro av mycket stor vikt icke blott för producenter, detaljister och arbetare inom skoindustrien utan i lika hög grad för den stora allmänheten, som nu står inför den månad, då de största skoinköpen under året ske, hemställer jag till statsrådet om ett skyndsamt svar samtidigt som jag uttalar den förhoppningen, att det förtroendefulla samarbetet mellan myndigheterna och representanterna för handel och industri samt konsumenterna, som är så nödvändigt under dessa svåra tider med deras starka påfrestningar, må kunna bli bättre tillgodosett genom statsrådets ingripande än vad som tydligt varit fallet vid skoransonerings genomförande.

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.25 e. m.

In fidem

G. H. Berggren.

Onsdagen den 5 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Sedan kamrarna stannat i olika beslut angående statsutskottets i utlåtande nr 8 punkten 58 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 58 under åttonde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag rörande anslag till avlöningar vid Uppsala universitet ävensom de likalydande motionerna I: 109 och II: 164, om inrättande åt S. Lundell av en personlig assistentbefattning i mykologi vid nämnda universitet, de likalydande motionerna I: 157 och II: 239, om förhöjd lönefyllnad åt professorn vid samma universitet Johan Nordström, samt de likalydande motionerna I: 158 och II: 240, om inrättande av en biträdande lärarbefattning i musikhistoria med musikteori vid meranämnda universitet, företogs nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 52 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till dels motionerna I: 109 och II: 164, dels ock motionerna I: 157 och II: 239 ävensom med avslag å motionerna I: 158 och II: 240, må

a) besluta att i personalförteckningen för vissa tjänstemän vid Uppsala universitets samlingar och inrättningar m. m. under rubriken Tjänstemän å övergångsstat, Vetenskapliga institutioner och inrättningar, tillhörande medicinska och filosofiska fakulteterna, uppföra en befattning såsom assistent i lönegraden A 17;

b) besluta, att avlöningsstaten för Uppsala universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1943/44, i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

A v l ö n i n g s s t a t .

U t g i f t e r :

I. P r o f e s s o r e r o c h l ä r a r e m. f. l.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor 861,400
Avgå pensionsavdrag	» 54,300 kronor 807,100

A v l ö n i n g s s t a t e r .

b. Ålderstillägg, förslagsvis	kronor 44,400
c. Ersättningar till vikarierande akademiska lärare, förslagsvis	» 10,000 kronor 861,500
<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	
4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	» 516,400
5. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän	» 1,500

Anm. Från förestående anslagspost skola till förste underläkaren å medicinska kliniken och förste underläkaren å kirurgiska kliniken eventuellt utgående hyresbidrag bestridas.

Summa kronor 1,419,700

A n m ä r k n i n g a r t i l l a v d e l n i n g I. a v a v l ö n i n g s s t a t e n .

I I. V i s s a t j ä n s t e m ä n v i d u n i v e r s i t e t e t s s a m l i n g a r o c h i n r ä t t n i n g a r m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor 397,500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	» 25,650
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 131,400
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 73,616

Summa kronor 628,166

S a m m a n d r a g :

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor 1,419,700
II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	» 628,166

Summa kronor 2,047,866

S ä r s k i l d a u p p b ö r d s m e d e l :

<hr style="border-top: 1px dashed black;"/>	kronor 26,866
---	---------------

Nettoutgift kronor 2,021,000;

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer m. fl., som föranledas av vad departementschefen förordat;

d) till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1943/44 anvisa ett förslagsanslag av 2,021,000 kronor,
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 157 och II: 239, I: 109 och II: 164 samt I: 158 och II: 240,

a) beslutat, att avlöningsstaten för Uppsala universitet skall, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1943/44, i nedan angivna delar erhålla följande lydelse:

A v l ö n i n g s s t a t .

Utgifter:

I. Professorer och lärare m. fl.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän:

a. Lön och tjänstgöringspenningar	kronor	861,400
Avgå pensionsavdrag	»	54,300 kronor 807,100

A v l ö n i n g s s t a t e r .

b. Ålderstillägg, förslagsvis	kronor	44,400
c. Ersättningar till vikarierande akademiska lärare, förslagsvis	»	10,000 kronor 861,500

4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis	»	512,400
5. Särskilda löneförmåner till icke-ordinarie tjänstemän ..	»	1,500

Anm. Från förestående anslagspost skola till förste underläkaren å medicinska kliniken och förste underläkaren å kirurgiska kliniken eventuellt utgående hyresbidrag bestridas.

Summa kronor 1,415,700

Anmärkningar till avdelning I. av avlöningsstaten.

II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsvis	kronor	392,300
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	25,650
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	131,400
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	»	72,816

Summa kronor 622,166

Sammandrag:

I. Professorer och lärare m. fl.	kronor	1,415,700
II. Vissa tjänstemän vid universitetets samlingar och inrättningar m. m.	»	622,166

Summa kronor 2,037,866

Särskilda uppbördsmedel:

— — — kronor 26,866

Nettoutgift kronor 2,011,000;

b) bemyndigat Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i den till avdelning I. av nämnda avlöningsstat hörande särskilda avlöningsstaten för professorer m. fl., som föranledas av vad departementschefen förordat;

c) till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1943/44 anvisat ett förslagsanslag av 2,011,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;
Nej — 30.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 339, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 106 ja och 99 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 214 ja och 129 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes val av tolv ledamöter i andra särskilda utskottet. Därvid avlämnades 110 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Bärge, Johan,
» Forslund,
» Johansson, Johan Bernhard,
» Ericson, Frans,
» Heiding,
» Eklund,
» Eriksson, Carl Edmund,
» Nilsson, Bernhard,
» Andersson, Elon,
» Johanson, Karl August,
» Velander,

friherre De Geer.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Företogs val av tjugi suppleanter i andra särskilda utskottet. Därvid avlämnades 79 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och alla utom en upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Ericsson, Herman,
» Svedberg,
» Johanson, Karl Emil,
» Näsström,
» Tjällgren,
» Ahlkvist,
» Helgesson,
» Carlström,
» Näslund,
» Olofsson,
» Mattsson,
» Elofsson, Gustaf,
» Ramberg,
» Björkman,
» Rosenberg,

herr Bondeson,
» Johansson, Lennart,
» Björck,
» Bäckström,
» Andersson, Albert.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Föredrogos och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 223, med förslag till lag om allmänna vägar m. m.; och
nr 224, angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 226, angående överenskommelse med Vänersborgs stad om reglering av vissa brofrågor m. m.; och
nr 227, angående försäljning av statens järnvägar tillhöriga markområden i Södertälje och Luleå.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 243, av herr *Gärde*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till hovrätterna, häradsrätterna och vattendomstolarna;
nr 244, av herr *Wagnsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tullverket för budgetåret 1943/44;
nr 245, av herr *Carlström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till tullverket för budgetåret 1943/44;
nr 246, av herr *Larsson, Sven*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av järnvägslinjen Östersund—Storlien; samt
nr 247, av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående elektrifiering av järnvägslinjen Östersund—Storlien.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 248, av herr *Nordenson* m. fl.,
nr 249, av herr *Björkman* m. fl.,
nr 250, av herr *Åqvist*, samt
nr 251, av herr *Nisser* m. fl.,
alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om krigskonjunkturskatt för år 1943, m. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott herr *Herlitz* motion, nr 252, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och statens alkoholistanstalt därstädes;

nr 86, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till vårdhem för lättskötta sinnessjuka;

nr 87, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv; samt

nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande i vissa fall av kronans rätt till danaarv.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

*Anslag till
viss kredit-
givning till
Finland.*

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 till viss kreditgivning till Finland.

Med förmälan, att utskottet ej funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts i proposition nr 55 framlagda förslag hade utskottet i förevarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 å kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, såsom reservationsanslag anvisa

a) till Kreditgivning till Finland 6,100,000 kronor,

b) till Ytterligare reglering av viss kreditgivning 35,000,000 kronor.

Herr **Ohlin**: Herr talman! Som jag vid tidigare tillfällen har haft anledning att närmare framhålla och motivera kan jag icke finna, att regeringen i fråga om dessa krediter till utlandet förfar på ett ur formella synpunkter lämpligt sätt. Denna kredit av den 7 maj 1942 är ett exempel på att regeringen använder Sveriges riksbank för att ge krediter till utlandet utan att regeringen har någon fullmakt av riksdagen att bevilja sådana krediter; dessa krediter äro uppenbarligen icke sådana som falla inom ramen för riksbankens vanliga verksamhet.

Under förhandenvarande förhållanden finner jag icke någon anledning att ta upp någon närmare diskussion i frågan, utan jag hänvisar till den närmast föregående debatten i ämnet. Men jag har velat göra denna deklaration, då saken nu förekommer, med anledning av att staten även formellt övertar 35-miljonerskrediten.

Jag har velat göra denna deklaration till förekommande av eventuella missförstånd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1943/44 till statens intressekontor, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtandet hemställt.

*Om tilläggs-
pension åt
vissa förut-
varande
arbetare vid
telegrafverket.*

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 42, i anledning av väckt motion om tilläggspension åt vissa förutvarande arbetare vid telegrafverket, m. m.

I en inom första kammaren under nr 126 väckt motion, vilken hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade herr *Leander* hemställt, att riksdagen måtte besluta att till var och en av elva i motionen angivna arbetare bevilja personlig tilläggspension till ett belopp, som för var och en av dem utgjorde skillnaden mellan den pension de skulle ha uppburit den 31 juli 1942, om 1934 års arbetarpensionsreglemente varit å dem tillämpligt, och den pension de erhöle vid samma tidpunkt, beräknad enligt bestämmelserna i 1942 års arbetarpensionsreglemente.

Om tilläggs pension åt vissa förutvarande arbetare vid telegrafverket. (Forts.)

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 126, måtte medgiva, att till fem i utlåtandet avsedda pensionerade arbetare finge, räknat från och med den 1 juli 1942, utbetalas personliga pensionstillägg i enlighet med av utskottet förordade grunder.

I motiveringen hade utskottet anført bland annat, att utskottet ansett sig böra i så måtto biträda motionen, att utskottet funnit kompensation böra beredas för pensionsminskning, som föranletts av att barntillägg ej finge utgå å pensioner enligt 1942 års arbetarpensionsreglemente.

Reservation hade anmälts av herr *Leander*, som yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr Leander: Herr talman! Då jag till detta utlåtande har fogat en reservation, skall jag be att få motivera den med några ord.

Det är ju ingen stor fråga det här gäller — det är ett fåtal arbetare, som ha fått minskad pension, men för dem är frågan betydelsefull nog.

Det torde ju vara en allmänt godtagen praxis att vid löne- och pensionsregleringar se till att dessa regleringar inte medföra sämre förmån för de därav berörda befattningshavarna, och särskilt i tider som dessa med stigande levnads-kostnader må det ju vara särskilt angeläget att följa denna praxis. I allmänhet brukar man ju också genom något slags övergångsbestämmelse förebygga att någon, ens i undantagsfall, får sämre villkor till följd av nya avtals- eller pensionsbestämmelser. Någon sådan övergångsbestämmelse intogs icke i 1942 års arbetarpensionsreglemente, väl helt enkelt därför att man antog, att dessa bestämmelser vore så pass goda att de icke ansåges kunna medföra försämring för någon.

Statens pensionsanstalt anför nu, att det icke torde hava varit avsett att de nya pensionsbestämmelserna skulle medföra minskning av pensionsförmånerna, för någon, och statskontoret säger sig beträffande denna pensionsminskning icke kunna undgå att finna ett dylikt förhållande mindre tillfredsställande. Det var en överraskning, och för berörda pensionärer säkerligen en mycket obehaglig överraskning, när det i alla fall visade sig, att detta nya reglemente för dem medförde försämring av pensionsförmånerna av mellan 3 kronor och 31 kronor per månad på deras relativt låga pensioner.

För de i motionen berörda pensionärerna, som ha fått pensionerna minskade på grund av bortfallande barnbidrag, är saken nu ordnad i och med utskottets föreliggande utlåtande, och jag är å deras vägnar tacksam därför. Men den andra i motionen berörda kategorien, omfattande sex pensionstagare som fått sin pensionsförmån minskad på grund av att olika system använts för beräkning av tilläggen utöver grundbeloppen, skulle däremot alltjämt få vidkännas minskning i de före den 1 juli 1942 utgående små — jag understryker det — små pensionerna.

När det nu i en kungl. proposition föreslås en allmän förbättring av de gamla pensionerna i de lägsta lönegrupperna, kan det väl knappast anses vara vare sig tillfredsställande eller nödvändigt att såsom här skett minska vissa pensioner på t. ex. 97 kronor 68 öre per månad med 4 kronor 67 öre.

Utskottets motivering för sitt avstyrkande av motionen i denna del bygger på teorien att likaväl som nuvarande indexläge medför minskning av pensionerna, kan i andra indexlägen resultatet bli det motsatta, alltså en icke avsedd ökning av tidigare utgående pensionsbelopp. Motionen avser icke någon realökning och torde praktiskt icke heller medföra någon sådan för fem av de sex åberopade fallen. Enligt beräkningar, verkställda genom telegrafverkets för-

Om tilläggs pension åt vissa förutvarande arbetare vid telegrafverket (Forts.) sorg, beräkningar som jag icke tidigare kunnat åberopa, ligger det indexläge, som skulle medföra en förhöjning, för flertalet så lågt som vid 156 i 1914 års indexserie. Detta betyder att vi skola tillbaka till utgångsläget för 1935 års serie eller med andra ord att det index, som nu är 240, skall sjunka med 84 enheter. Risken härför torde icke vara överhängande. Risken för att dessa pensionärer skulle få någon icke avsedd höjning i sina pensionsförmåner är väl teoretiskt möjlig men praktiskt sett utan någon betydelse.

Under sådana förhållanden anser jag mig ha ännu större skäl att i dag vidhålla reservationen än jag hade, när jag avgav den i bankoutskottet, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Bankoutskottet har gått motionären till mötes, som han här redan påpekat, i den del av hans yrkande, som gäller den brist på kompensation vilken sammanhänger med barntilläggen. Det är sant, som han säger, att även några andra av dessa pensionärer icke komma i åtnjutande av den spärregel, som bestämdes och som finns återgiven i utskottets utlåtande på sidan 3, nämligen att pensionens grundbelopp icke finge bestämmas till belopp understigande pensionen enligt 1934 års tjänstepensionsreglemente ökad med procentuellt dyrtidstillägg motsvarande indextalet 156.

Det är alltså sant, att det finns några som trots denna regel i en viss situation icke kommit upp till det belopp, som svarar emot vad de skulle ha haft enligt de gamla bestämmelserna. Men det gäller, såsom utskottet påpekar, endast ett ytterst ringa antal, och det gäller icke heller i alla situationer, utan varierar med hänsyn till levnadskostnaderna — i vissa situationer få de mer, i andra situationer få de mindre än vad de skulle ha haft enligt de gamla bestämmelserna. Utskottet har konstaterat att skillnaden i de flesta fall är ytterst obetydlig — en femtioöring i månaden eller så — och med hänsyn därtill har utskottet icke ansett att det kunde finnas anledning att fatta något särskilt beslut om en kompensation för dessa fall.

Jag har i dag sett en tabell, som visar att minskningen för en del pensionärer kan bli större, upp till fyra, fem eller kanske sex kronor i månaden — alltså ända upp till omkring femtio kronor om året och mer. Det är givetvis en rätt stor slant för pensionärer, som ha en så begränsad inkomst. Men saken har inte varit så klar för utskottet, att det kunnat fatta ett positivt beslut. I finansdepartementet, där utskottet har hört sig för, har man påpekat, att om index faller komma dessa personer att vinna på de nya bestämmelserna i stället för att de nu i vissa situationer kunna förlora, och då skulle det hela jämnas ut sig.

Trots detta vill jag gå motionären till mötes på det sättet, att jag erkänner att det vore skäligt att även dessa pensionärer få en gottgörelse för den förlust, som de på detta sätt drabbats av. Det har emellertid icke för utskottet varit klart, huruvida det finns motsvarande fall även inom andra av statens verk. Det är uppenbarligen icke uteslutet att det kan förekomma liknande förhållanden inom andra verk, och därför ha vi inte velat tillstyrka riksdagen att nu fatta ett särskilt beslut beträffande de sex pensionärer, som motionären har letat fram. Det rimliga är väl att de organisationer, som bevaka dessa personalgruppers intressen, samla in uppgifter från olika statsinstitutioner och gå till Kungl. Maj:t med en framställning beträffande alla dessa. Det är svårt för riksdagen att i dylika speciella fall fatta ett generellt beslut.

Jag hemställer därför att kammaren nu måtte bifalla utskottets utlåtande och att motionären måtte på det sätt, som jag här antytt, föra saken vidare på annat håll.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under

Om tilläggs pension åt vissa förutvarande arbetare vid telegrafverket. (Forts.)
 behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckta motioner om viss ändring i tuberkulosförordningen; och

nr 24, i anledning av väckt motion om viss ändring i förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 17, med överlämnande till riksdagen av förteckningar över av domänstyrelsen försålda hemman och lägenheter.

Vid förnyad föredragning av särskilda utskottets memorial nr 1, angående ersättning till kanslipersonalen hos särskilda utskottet, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående förbättrade betingelser för den andliga vården å sjukvårdsinrättningar.

Ang. den andliga vården å sjukvårdsinrättningar.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 94, av friherre *Lagerfelt* m. fl., hade yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående förbättrade betingelser för den andliga vården å sjukvårdsinrättningar.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Friherre Lagerfelt: Herr talman! Jag står som undertecknare av den föreliggande motionen, som ett enhälligt utskott nu har avstyrkt. Därför ber jag få säga några ord utan att framställa något yrkande.

Jag ber dock att till utskottet få framföra mitt värdsamma tack för den välvilliga behandling, som utskottet ägnat motionen. Denna behandling, lika väl som de yttranden, som inkommit angående motionen från myndigheter och sammanslutningar, visar att motionens syfte allmänt upptagits med välvilja. Jag hoppas att detta må vara ett gott omen för det tillfälle, då den tillämnade och igångsatta utredningen kommer på riksdagens bord, så att den då sittande riksdagen bifaller motionens syfte.

Jag har sålunda, herr talman, intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Herr **Johansson, Johan Bernhard**, erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av de med Kungl. Maj:ts propositioner

nr 223, med förslag till lag om allmänna vägar m. m., och nr 224, angående den statliga vägorganisationen samt vissa vägväsendet berörande anslagsfrågor, avsedda ärendena tillåter jag mig anhålla, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för avgivande av motioner i anledning av sagda propositioner till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölles.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 253, av herr *Sandén* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till hovrätterna, häradsrätterna och vattendomstolarna; nr 254, av herrar *Velander* och *Wistrand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till hovrätterna, häradsrätterna och vattendomstolarna;

nr 255, av herr *Andersson*, *Elon*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om anställande av distriktsbarnmorskor m. m.;

nr 256, av herrar *Aqvist* och *Sandén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.; samt

nr 257, av herr *Holmström* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsmonopol å tillverkning och import av tobaksvaror, m. m.

*Interpellation
ang. den s. k.
säkerhets-
polisens sam-
mansättning
och befogen-
heter m. m.*

Ordet lämnades på begäran till herr **Wagnsson**, som anförde: Herr talman! Vid upprepade tillfällen ha kommit till allmänhetens kännedom fall, då personer, tillhörande säkerhetspolisen, uppträtt på ett ytterst kränkande och olämpligt sätt och visat en påtaglig brist på omdöme i sin tjänsteutövning. Fall äro kända, då oförvitliga svenska medborgare blivit utsatta för polisövergrepp. Vid flera tillfällen ha personer, som passerat över våra gränser, antingen som flyktingar eller som legitima resenärer, blivit föremål för en behandling, som för dem kommit att kännas som trakasserier. Även om de rapporterade fallen utgöra undantag — något annat kan inte rätt gärna förmodas — måste dock även sådana undantag kännas generande för en nation, som sätter en stolthet i att vara ett rättssamhälle.

Senast har ett fall, då en finländsk riksdagsman, *Atos Wirtanen*, utsatts för trakasserier från en person i gränskontrollen, uppenbarligen tillhörande säkerhetspolisen, väckt uppmärksamhet. Herr *Wirtanen* berättar om detta fall i en artikel i *Arbetarbladet* i *Helsingfors*, helt eller delvis återgiven i ett flertal svenska tidningar, bl. a. följande:

»Jag hade av en legation bett om litet litteratur i fredsfrågan, och en av dess tjänstemän, som jag kände sedan gammalt, hade vänligheten hämta ner en packe till hotellet just före avresan. Det var litteratur, behövlig för en planerad skrift i ämnet.

Det borde jag tydligen aldrig ha gjort. Ty polistjänstemannen slog ner på böckerna med en osedvanlig frenesi. Men icke nog därmed. Han utsträckte sina misstankar från litteraturen till min egen ringhet. Han krävde att få se mina personliga papper, brev, anteckningsböcker o. s. v. Sedan hösten 1939 har jag passerat Stockholmstullen på återresa till Finland icke färre än fem gånger och städse utan trakasserier. För första gången blev jag föremål för en i form och ton direkt kränkande behandling.

Det hör till saken att mannen visade hundraprocentig brist på omdöme. Han

Interpellation ang. den s. k. säkerhetspolisens sammansättning och befogenheter m. m. (Forts.)

ville beslaglägga både ett ex. av Nordens Frihet och ett särtryck ur Svensk Tidskrift, vilka vartdera utgivits i Sverige. Han studerade med misstänksamhet mina böcker, vilka samma dag inköpts i den offentliga svenska bokhandeln. Han behöll trots mina protester tryckta skrifter över internationella problem, kända i varje demokratiskt land. Och det bästa av allt, han behöll också en utställningskatalog med reproduktioner av Bengt Lindholm och ett magnifikt företal av Gösta Stenman — med motiveringen, att landskapsbilderna kunde vara flygfotografier.»

Den känsla av osäkerhet och obehag som intermezzon av denna art måste väcka i vida kretsar gör det naturligt att man bland allmänheten ställer sig frågan: hur är säkerhetspolisen sammansatt och vilka befogenheter äger den? Ett svar på dessa frågor skulle säkerligen vara välkommet. Det förefaller uppenbart att det även för riksdagens ledamöter skulle vara av betydande intresse att erhålla en orientering rörande säkerhetspolisens instruktioner och funktioner.

Med anledning härav tillåter jag mig hemställa om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta följande frågor:

1. Är herr statsrådet i tillfälle att lämna kammaren en redogörelse för den s. k. säkerhetspolisens sammansättning och rekrytering, dess uppgifter och befogenheter?

2. Har herr statsrådet för avsikt att med anledning av inträffade fall, senast fallet Wirtanen, vidtaga åtgärder för att om möjligt förhindra ett återupprepande av sådana beklagliga intermezzon?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.
